

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/I. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvu Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglaševanje in reklamne novice vsak vrst je plačati po Din 2:50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. šek. ur. 11.197.

Iz seje ožjega sosveta Pov. UJU — Ljubljana, dne 3. dec. 1924.

Pov. UJU — Ljubljana v aferi predsednika UJU M. Stankovića. — Stališče v zadevi persekucij nad učiteljstvom. — Naša organizacija in politika. — Razmerje do Slomškove zveze in združitve v enotno organizacijo.

Slovenskemu učiteljstvu!

I.

Ožji sosvet Pov. UJU — Ljubljana je dobil od Izvršilnega odbora UJU v Beogradu poziv, da se izjavi, ako smatra za nužno sklicanje seje širjega Glavnega Odbora UJU, ki bi naj razčistil in ugotovil smer organizacije s posebnim ozirom na osebno stališče predsednika UJU tov. Milutina Stankovića in njegovo postopanje v zadnjem času.

Ožji sosvet Pov. UJU — Ljubljana je na svoji seji dne 3. dec. t. l. sklenil, da smatra tako sejo za nužno in v interesu Udruženja, katero je treba v sedanjih volilnih borbi obvarovati vsekakršnih pretresljev.

Na tej seji naj se ugotovi: ako se je v resnici hotelo UJU vpreči v popolno službo režima; ako se je res hotelo diktirati smer centralnemu glasilu UJU, »Narodni Prosveti«; ako se je res hotel izvesti nad Udruženjem pritisk glede svobodne izbire uprave? Istočasno naj se ugotovi, ako uživa sedanjí predsednik še zaupanje članov Glavnega Odbora in če se strinjajo ti s smerjo, ki jo zavzema predsednik? Ker smatramo stališče predsednika tov. Milutina Stankovića za nevzdržno, je v tako razčiščenje seja Glavnega odbora UJU nužno potrebna.

Sejo smatramo za nužno tudi iz tega vzroka, da se store primerni koraki za izplačilo razlike od oktobra 1923 do maja 1924, ker poteka že drugo leto, kar se nam ti zakonito priznani prejemki ne izplačajo. Tudi delo na reviziji uradniškega zakona in razvrstitvi uredbi je treba kontrolirati, da ne bomo zopet postavljeni pred izvršeno dejanje. Istotako naj se korigirajo sedaj krivice, ki jih je napravila draginska uredba, posebno z ozirom na poročene učitelje itd. Za potrebno smatramo, da se tudi v Izvršilni Odbor sprejmejo zastopniki poverjeništev.

II.

Z ozirom na poročila slovenskih klerikalnih listov, da predsednik UJU tov. Milutin Stanković obsoja sedanjo prosvetno politiko v Sloveniji, ugotavljamo, da se tov. Stanković v svojih dopisih, ki jih je klerikalno časopisje ljuto

izbrabilo proti Pov. UJU — Ljubljana, niti z eno besedo ne dotiče slovenskih prosvetnih razmer. Pač pa ugotavljamo z ozirom na nastale razmere sledeče:

III.

Vodstvo organizacije ugotavlja, da se je gaženje učiteljske stalnosti vršilo pred prevratom v veliki meri nad naprednim učiteljstvom v Sloveniji s pomočjo Slomškove zveze (Potokar, Grmek, Žirovnik itd.), po prevratu se je pa prvič izvajalo pod klerikalnim prosvetnim režimom v sporazumu s Slomškovo zvezo (Zamejic, Dequal, Špenko itd.) in povečini na iniciativo duhovščine. Premišljeni so bili stalni učitelji brez in pred izvršeno disciplinarno preiskavo. Višek so dosegli persekucije z odstavitvijo tov. E. Gangla z mesta višjega šolskega nadzorstva, katero dejanje je dobilo najkarakterističnejšo moralno sliko s poizkusom, ko se je hotelo tov. E. Ganglu uničiti celo existenco, pri čemer se je posluževalo podlih sredstev potom režima. Izjavljamo, da je bil predsednik UJU tov. Stanković točno informiran o poteku persekucij. Za vse persekucije tedaj ni imela Slomškova zveza niti ene besede protesta.

IV.

Da odločajo političke stranke in strankarstvo v prosvetnih in šolskih vprašanjih v toliki meri, smatra ožji sosvet največ krivo to, ker nimamo še urejene prosvetne in šolske zakonodaje in uprave.

Sedaj so se pokazale posledice odprave višjega šolskega sveta, proti čemu se je vodstvo Pov. UJU vedno in dosledno borilo. V višjem šolskem svetu smo videli zavarovane tudi naše pravice, tako glede stalnosti in drugo in bi našle tudi druge kršitve svojo odporno silo. Konstatiramo, da avtonomistične stranke in učiteljske organizacije niso storile niti enega koraka, da se ta institucija vzpostavi, ko so imele vso moč v rokah, temveč so izvajale še hujši centralizem nego je bil prej. Vzpostavitev višjega šolskega sveta se je vodstvo Pov. UJU — Ljubljana

vedno borilo za nedeljeno prosvetno upravo v Sloveniji, ker je kot neizogibno in najusodepolnejšo posledico delitve smatralo podreditev prosvetne uprave velikim županom, ki so in ostanejo vedno eksponenti režimskih političkih strank. Potom teh bodo sedaj imele vladajoče političke stranke svoj vpliv na prosveto in šolstvo, zato je vodstvu organizacije dana edino ta možnost, da potom teh strank usmerja šolsko politiko in ublažuje morebitne izpade.

Nasproti mišljenju, ki se pojavlja med članstvom, da se lahko izognemo vsakemu vplivu političkih strank na šolstvo ugotavljamo, da bomo primorani se poslužiti vpliva na vse napredne političke stranke, če bomo hoteli uveljaviti svoje nazore in načela organizacije pri ustvarjanju šolskega zakona, zato pozivamo vse svoje članstvo, da deluje pri svojih političkih strankah z vsem svojim vplivom na to, da se bodo uveljavila načela in stališča organizacije pri sestavi šolskega zakona in da se čimprej depolitizira iz dneвне politike šolstvo in prosveta potom šolskega zakona ter se obvaruje učiteljska stalnost.

V.

Vodstvo organizacije poziva v to svrhu vse na temeljih UJU stoječe učiteljstvo k enotni koncentraciji. Na podlagi dejstev in zgodovinskega razvoja dogodkov ugotavljamo, da je po prevratu vodstvo napredne učiteljske organizacije storilo vse in dalo vse možnosti, da se združi vse slovensko učiteljstvo v enotno organizacijo v svrhu čuvanja stanovskih interesov. Razpustivši Zavezo je pozvalo Slomškovo zvezo, da stori isto in se pridruži enotni državni organizaciji UJU, česar pa Slomškova zveza ni hotela storiti. Vodstvo organizacije je pozvalo potom okrajnih učiteljskih društev vse neorganizirano učiteljstvo, ne oziraje se na političko pripadnost, k vstopu v UJU. Vodstvo Zaveze

je tudi delovalo v skupnem Učiteljskem svetu, a zastopniki Slomškove zveze so se pokazali tako nelojalne, da so uničili celo zapisnike teh sej. V Ljubljani so se vršila v svrhu skupnega nastopa v enotno organizacijo pod predsedstvom t. č. člana Glavnega odbora UJU tov. Jovo P. Jovanovića pogajanja zastopnikov Pov. UJU in odbornikov Slomškove zveze, a ko je bilo treba podpisati zapisnik sporazuma, so voditelji Slomškove zveze odrekli podpis.

Ožji sosvet ugotavlja, da združuje UJU v svoji organizaciji člane raznih političkih naziranj in veroizpovedi in da nikomur ni zabranjen vstop v okrajna učiteljska društva Pov. UJU, če se strinja s smerjo in načeli, na katerih je osnovano UJU in za katera je dosedaj manifestiralo na državnih skupščinah in kongresih UJU.

Konstatiramo, da je Slomškova zveza hotela v UJU tvoriti nekako privilegirano skupino, ki naj bi kot manjšina diktirala smer večini, kar po pravilih absolutno ni dopustno, kakor tudi ne, da bi si kot člani UJU obdržali še posebno organizacijo, ki bi delovala proti smeri, sklenjeni na zborih UJU od večine.

Vodstvo organizacije ponovno poziva okrajna učiteljska društva, da naj pozovejo pismeno vse nevčlanjeno učiteljstvo v svojih okrajih, da pristopijo v okrajna učiteljska društva in s tem postanejo člani UJU — če se obvežejo držati se smeri in pravil UJU.

V Ljubljani, 3. dec. 1924.

L. Jelenc, poverjenik. — A. Gnus, Dol pri Hrastniku, pov. nam. — R. Dostal, strokovni tajnik. — Iv. Dimnik, urednik »Učit. Tov.« — M. Fegic, glavni blagajnik. — A. Hren, Studenci pri Mariboru. — Jos. Lapajne, Cerklje pri Kranju. — P. Močnik, srezki šolski nadzornik, Prevalje. — Lj. Potočnik, Štore pri Celju.

Pomladek Rdečega križa.

—rk Božična darila za Pomladek društva Rdečega križa. Lani je poslala ameriška deca našim šolam, ki so pri Pomladku društva Rdečega križa, razna božična darila, kakor dečje igrače, ročna dela, knjige, slike, pisma. Naši otroci so se za sprejeta darila zahvalili v pismih, nekatere šole pa so poslale tudi svoja darila. Posebno so občudovali pri glavnem odboru v Beogradu mape, ki so jih zelo lično izdelale dekliške šole. Kakor čujemo, dobimo tudi le-

tos od ameriških podmladkarjev božičnih daril.

—rk Glavni odbor v Beogradu že dreza, da mu naj pošljemo seznam včlanjenih šol, razredov, otrok. Podvizajte se! Šole, ki se hočejo včlaniti, naj pošljejo število priglasenih razredov in učencev (učenek) oblastnemu odboru, da dobe potrebno množino razrednih članskih kart, dijaških članskih kart, blagajniških knjižic, značk za razredne odbore in za šolski odbor (po 3) in Glasnikov. — Mesečni prispevek za člana je 50 par, lepo se goji razredna vzajemnost, če premož-

LISTEK.

LJUDMILA SCHREINERJEVA:

II. Počitniški izleti učit. Fer. Saveza.

Vso dolgo zimo smo se naslajali na spominih lanskega počitniškega potovanja in naša hrepenjenja so merila na morje, na naš Jadrán. Vsa čast ideji našega dičnega, dasi še mladega »očka« Mrovljeta, ki nam hoče metodično in sistematično razkazati vso našo državo! Dež v Ljubljani in uklonitev tej ideji nam je večini povsila nosove, ko smo se sestali vsi, ki so nam denarne in druge razmere dovolile zopetno udeležbo pri izletu. Tudi češki František je ostal zvest tovarišiji. Veseli smo bili vsi, ko smo ga zopet zagledali v naši sredini.

Nekoliko klavirni začetek ob neskončnem deževju nam pač ni obetal sijajnega poteka našega potovanja. Naslednje jutro smo se odpravili na Pitivčka jezera. Na hvalo Mrovljetu smo se vozili kar najudobneje. Prostoren vagon nas je vozil iz Ljubljane do Vrhovin. Nobenega prestopanja, prostora dovolj, da smo lahko gledali na desno, na levo, da smo se prosto gibalí, tudi udobno počivali, ako nas je bila volja.

Dolenjska, Bela Krajina sta hiteli mimo nas, prodrli smo skozi Gorjance

ter sledeči Kolpi do Karlovca, pozdravili lepo Korano. Dalje smo spremili Mrežnico ter občudovali izvir Tounščice med visokimi pečinami. Nad Ogulinom nas je pozdravil Klek s spečim kraljevičem Markom.

V Liki smo. Svet je boren. Krompir je slab, oves ped visok, redek kot posajen ne posejan. Srečavamo črede ovac in koz, tupatam je borna kamenita kočica, bolj podrtina. Poleg boljših hiš je peč za kruh zidana na prostem. Železnica se spenja kvišku med obsežne gozdove, kojih vsako drugo, tretje drevo je suho, a ne posekano. Na večer pridemo v Vrhovine. Komaj se izmotamo s svojo prtljago iz vlaka, že nas obkoli četa seljakov, ki nam hoče kar siloma odnesti naše stvari na kola. Stojimo in gledamo, očka Mrovlje opravi vse drugo. Zasedemo slednjič 3 kola in mladi, pa čili konjiči nas odvedo precej urno preko liške planote. Pred kočami ogledamo izrazite obraze sanjavih Ličanov, skozi odprta vrata opazimo sredi koč majhen ogenj na zemljatih tleh; večerjo kuhajo.

Zopet puste, kamenite planjave s čredami ovac in s predočo pastirico. Po dveurni vožnji izstopimo v Leskovcu, da se nekoliko okrepcamo. Ko nadaljujemo pot, opazimo, da je na našem prvem vozu zmanjkalo dežnika, na dru-

gem kitara. Sicer je sledil še tretji voz, a obe izgubljeni stvari najdemo nepoškodovani. Naš voznik nam zatrjuje, da raje izgubi konja, kot da nam zmanjka kos prtljage. Skozi gozdove, ki v njih še domuje vuk, mimo Proščanskega jezera dospemo k jezeru Kozjak. Nad njim nas pričakujejo sredi noči z lučicami v Djačkom domu. Hvala njegovi gospodinjí, izvrstno nam je postregla!

Drugo jutro pa nam odkriva njen zet, profesor iz Pakraca, čarobne krasote jezer in slapov. Popelje nas s čolnom preko jezera in dalje po krasnem, naravnem parku h gornjim jezerom, ki se skrivajo med gozdovi in griči. V najvišje jezero, ki ga obdajajo špilje bajnih oblik s kapniki in stolpci, se spuščajo tu lahni, prozorni, tam hitro skakajoči in zopet mogočno šumeči slapovi iz višjih v nižja jezera, tu nalikujoči terično nežnim pajčolanom, tam zopet kot tekoče steklo in razpršujoči se v milijarde blesketajočih biserov. In zopet se umiri rajski ples vodnih vil, in jezero ti gleda z mirnim, zelenim, jasnim očesom na zelene šume, ki se gizdavo zrcalijo v vodni gladini. Gornjih jezer je 8, večjih in manjših. Ta del je alpskega značaja. Da smo njih slasti do kraja okusili, smo se tudi kopali v njih in veslali. S ponosom nam je kazal veslač, 15-leten pobič v platneni srajci in platnenih hlačah, z dol-

gim brezrokavnim jopičem iz bele volne, svoj dom. Vprašali smo ga, zna li pisati, brati? Ni znal, njegov oče, samouk, pa nima časa, da bi ga naučil. Profesor, ki nam je razkazoval jezera, pravi, da ima Lika malo šol, četudi jako nadarjeno ljudstvo, ki je dalo domovini že veliko odličnih mož. Srednje šole v Gospiću, Bihaću in Gračacu posejajo dijak iz sel, po 8—12 km oddaljenih, in dijaki hodijo to pot vsak dan peš. — Naslednjega dne smo si ogledali spodnja jezera, ki so povsem drugega kraskega značaja; glede barve in gigantske okolice še bolj prevzamejo človeka. Čemu bi jih primerjal? Nesmiselno vprašanje. Med navpičnimi stenami apnenca je 5 vodnih teras, ena lepša od druge, tako po svoji obliki kot po nepopisni barvi, ki daje v sinjino neba belemu skalovju s svojim kontrastom pestro življenje. In tudi tu se spušča voda kot slap, kot širok katarakt iz višjega v nižje in slednjič v vseh raznovrstnih oblikah. Sastavcih v mirno strugo Korane, ki si išče poti iz soteske. Borni popis vzbuja dolgočasje tistemu, ki te krasote ni gledal. V skalo vsekana pot po serpentinah nas pelje na vrh planote kakih 80—100 m nad jezeri. Odtod si ogledamo ta bajni čar še enkrat, vrnivši se k Kozjaku.

(Dalje prih.)